ارتباط تیپ شخصیتی A و B باموفقیت تحصیلی

دکترکاظم ملکوتی *
فاطمه نوروزی **
دکترشهین تدین ***

چکیده

هدف اولیه این پـژوهـش بررسی تفاوت مـوفقیـت تحصیلی در دوتیپ شخصیتـی A و B است. ۱۰۰ دانشجوی پزشکی (در مقطـع کارورزی) دانشگـاه علـوم پزشکـی زاهـدان از نظـر تیـپ شخصیتـی A و B توسط پرسشنامه رفتارتیپ A تفکیک شدند وسپس پس ازارزیابی میزان اضطراب ونیزتجربه اخیررویداداسترس‌زای زندگی درهرآزمودنی ، ارتباط تیپ شخصیتی آزمودنیها(بادرنظرگرفتن میزان اضطراب وتجربه رویداد اسـترس زای زندگی) بامیانگین معدلهای چهارسال اخیرآنها(به عنوان شاخص موفقیت تحصیلی) مورد بررسی قرارگرفت . تجزیه وتحلیل داده هانشان داد:

۱) موفقیت تحصیلی دردوتیپ شخصیتی A و B تفاوت معنی داری نداشته است .

۲) تیپ شخصیتی A نسبت به تیپ شخصیتی B به طورمعنی داری اضطراب بیشتری راتجربه نموده است .

۳) تجربه رویداد استرس‌زای زندگی باموفقیت تحصیلی کمتر، ارتباط معنی داری داشته است .

به‌طورکلی نتایج این پژوهش تاحدودی بانتایج پژوهشهای مشابه همخوانی دارد.

کلید واژه‌ها : ۱ - تیپ شخصیتی A و B ۲ - موفقیت اجتماعی ۳ - اضطراب ۴ - رویداداسترس زا

مقدمه :

اززمانی که فریدمن وروزنمن (۱۹۷۴) الگوی رفتاری تیپ A رامطرح کردند نظرات متناقص ومطالعات بسیاری بـانتایج متفاوت ارائه شده‌است . [۱]

تیپ شخصیتی A، درهم تافته‌ای است ازمشخصات هیجانی - کنشی درافرادی که برای بدست آوردن اهدافـی نـامحدود و مبهم دراسرع وقت وحتی احتمالاً علیرغم مخالفت های محیطی واشـخاص دیگـرتلاش مـی کـنند. حس رقـابت‌جوئی بـالا، پرخاشگری وستیزه جوئی ازویژگیهای آنهابوده وبرای تـحقق اهداف فرضی خودکوشش وتلاش فراوانی را از خود نشان داده وازصبـر وتحمـل کمتری برخوردارهستند. موفقیت وپیروزی درنظام ارزشی آنهاجایگاه ویژه‌ای داشته وتـحقق نـیافتن‌آن اهـداف بـردامـنه رقـابت‌جوئی وسـتیزه‌گـری آنهاخواهدافزود.برخلاف این عده ، اشخاص تیپ شخصیتی B راحتند،پرخاشگری کمتری دارند، عجول نیستندوبرای بـدست آوردن هدف سرسختی کمتری نشـان مـی دهـند. امـابرخـی مطالعات نتوانستند اعتبارمفهومی تیپ شـخصیتی A رانشـان دهند. [۲]

لارسون (۱۹۹۳) درمطالعه خودنتیجه گرفته است که تـیپ شخصیتی A بایددرمحور II جزو اختلالات شـخصیت تـعریف شود. بسـیاری ازپـژوهشهاارتـباط بـین تـیپ شـخصیتی A

* روانپزشک ،استادیاردانشگاه‌علوم پزشکی‌وخدمات بهداشتی‌درمانی‌ایران - بیمارستان‌روانپزشکی‌شهیداسماعیلی

** کارشناس‌ارشدروانشناسی بالینی،عضوهیئت‌علمی‌دانشگاه‌علوم‌پزشکی‌وخدمات‌بهداشتی‌درمانی‌زاهدان

*** پزشک عمومی ، دانشگاه علوم پزشکی وخدمات بهداشتی ودرمانی‌زاهدان

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-16]

واستعداد ابتلا به بیماری عروق کرونروتغییرات فشارخون رانشان داده‌اند.(۹، ۷، ۴)

کاپلان (۱۹۸۹) می نویسدکه اخیراً شخصیت باصطلاح A (شبیه‌شخصیت‌کرونری)شناخته‌شده‌که‌پیش‌زمینه‌بیماری کرونری‌راداراست.(۵)

اگرچه می توان انتظارداشت که افراددارای تیپ شخصیتی A موفق ترازافرادتیپ شخصیتی B باشند ، ولی چنین نیست . درواقع بعضی یافته‌ها حاکی ازاین است که اشخاص تیپ A علیرغم اشتیاق فراوانشان به کسب موفقیت ، کمترازاشخاص تیپ B موفقند.(۳)

بااین حال کوپر(۱۹۸۱) دریافت که اغلب مدیران موفق ، به تیپ A گرایش دارند ، هرچندبهای این موفقیت ابتلابه بیماریهای ناشی ازاسترس باشد. (۷)

هدف عمده این پژوهش بررسی تفاوت دوتیپ شخصیتی A و B ازنظرموفقیت اجتماعی می باشد. چون آزمودنیهای این پژوهش دانشجویان هستند بنابراین موفقیت تحصیلی به عنوان مهمترین شاخص موفقیت درآنهاقلمداد گردیده‌است وبه علت اینکه عوامل اضطراب زا ورویداد استرس‌زای زندگی* نیز می‌توانند درموفقیت (ودراینجا موفقیت تحصیلی) افراد دخالت داشته باشند، بنابراین درپژوهش کنونی این دوعامل نیزدرنظرگرفته شد. پاول وانرایت (۱۹۹۰) گزارش دادندکه بین تجربه استرس وموفقیت تحصیلی کمتر، ارتباط وجوددارد. (۷)

اورپن (۱۹۸۲) درموردارتباط استرس واضطراب گزارش دادکه ارتباط بین تعارض نقش وفشارجسمانی وبین تعارض نقش وفشارروانی (اضطراب ،انزجار،افسردگی) درمیان شخصیتهای تیپ A بطورمعنی‌داری مثبت تروبالاتراز شخصیتهای تیپ B است . (۶)

همچنین پاول وانرایت می نویسندکه الگوهای رفتارتیپ A باسطح اضطراب بالانسبت دارد. بنابراین باتوجه به یافته‌های گزارش شده ،فرضیه‌های پژوهش کنونی عبارتنداز:

۱) موفقیت‌تحصیلی دردوتیپ شخصیتی A و B متفاوت‌است.

۲) تیپ شخصیتی A نسبت به تیپ شخصیتی B اضطراب بیشتری راتجربه می کند.

۳) تجربه رویداداسترس‌زای زندگی باعث افت موفقیت تحصیلی می شود.

اولین فرضیه ،درواقع فرضیه عمده پژوهش است وفرضیه‌های دوم وسوم بطورفرعی ودرارتباط بافرضیه اول‌موردآزمون قرارگرفتند.

روش

پژوهش کنونی دارای ساختی پس رویدادی (ex post facto) وگذشته نگر (retrospective) است که به شیوه پرسشنامه‌ای وانفرادی درمحل کاردانشجویان (بیمارستانهای آموزشی) درسال تحصیلی ۷۳-۱۳۷۲ اجراشد.

آزمودنیها عبارت بودنداز ۱۰۰ دانشجوی پزشکی درمقطع کارورزی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان (دانشجویان ورودی سال ۶۷ - ۱۳۶۶ بادامنه سنی ۲۵ تا ۳۲ سال ومیانگین سنی ۲۷ سال که دربیمارستانهای وابسته به دانشگاه علوم پزشکی درشهرزاهدان موردبررسی قرارگرفتند که این تعداد ۴۴ نفرزن و ۵۶ نفرمرد، ۱۷ متأهل (۸ زن و ۹ مرد) و۸۳ نفرمجرد(۳۶ زن و۴۷ مرد) راشامل شده‌است .

ابزارهای اندازه‌گیری : دوتیپ شخصیتی A و B توسط پرسشنامه رفتارتیپ A(۷) ازیکدیگر تفکیک شدند. این پرسشنامه دارای ۱۴ مشخصه رفتارتیپ A است که براساس مقیاسی ۱۰ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود، دریک سوی هرمقیاس رفتارتیپ A ودرسوی دیگررفتارتیپ B قراردارد. نمره ۱۰ انتهای رفتارتیپ A ونمره صفرانتهای تیپ B رانشان می‌دهد. آزمودنی برحسب وضعیت خویش نمره مناسب راانتخاب می کند. حداکثرنمره ممکن ۱۴۰ است . برای بررسی میزان اضطراب آزمودنیها پرسشنامه اضطراب بک (BDI) بکاربرده‌شد. این پرسشنامه شامل ۲۱ عبارت چهارگزینه‌ای درموردعلائم مختلف اضطراب می‌باشد (ابدا،خفیف،متوسط

* منظورازاسترس‌شرایط پرفشارروانی است که فرداحساس ناراحتی وعدم آرامش‌درونی می کند. این شرایط ماحصل محرکهای بیرونی مانندرویدادهای زندگی (طلاق ، مرگ عزیزان ، شکست شغلی و...) ویافشارامیال وغرایزدرونی است . وجود استرس رامی توان درنشانه های فیزیولوژیک مانندطپش قلب ، افزایش فشارخون ، تکرارادارورواني - رفتاری مانندا‌حساس اضطراب ، بیقراری ،اشکال درتمرکزفکر،بیخوابی وغیره مشاهده نمود.

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-16]

جدول ۱- آنالیز واریانس میانگین نمره معدل با تیپ شخصیتی و رویداد استرس‌زا

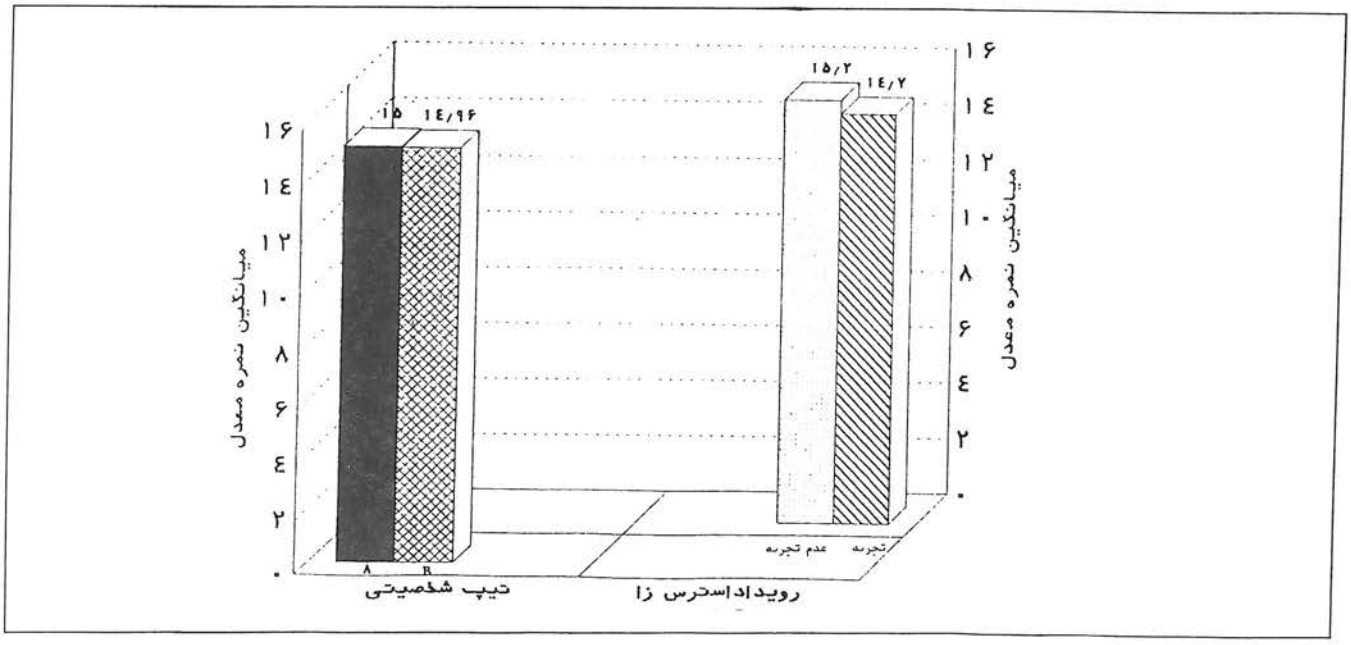
گروهها	میانگین‌نمره‌معدل	F	سطح‌معنی‌داری
تیپ شخصیتی A	۱۵	۰/۳	NS
تیپ شخصیتی B	۱۴/۹۶		
تجربه رویداداسترس‌زا	۱۴/۷۴	۴/۰۴	<۰/۰۵
عدم تجربه‌رویداداسترس‌زا	۱۵/۲۰		
تعامل تیپ شخصیتی وتجربه رویداداسترس زا		۱/۲۲	NS

وشدید) . درمطالعه انجام شده ، پایایی پرسشنامه به روش بازآزمایی ۰/۷۵، ثبات درونی آن ۰/۹۲ وضریب همبستگی آن بامقیاس اضطراب‌هامیلتون ۰/۵۱ گزارش‌شده‌است. (۲)

میانگین معدلهای چهارسال اخیردانشجویان نیزبه عنوان شاخص موفقیت تحصیلی آنها درنظرگرفته شد. همچنین ازآزمودنیها درخواست شدتادرصورت تجربه اخیررویدادی استرس‌زا آن رایادداشت نمایند.

نتایج

داده های بدست آمده دربرنامه کامپیوتری SPSS باروش آنالیزواریانس دوعامل (ANOVA) موردتجزیه وتحلیل قرارگرفت و آنالیزواریانس (ANOVA) نتایج زیررانشان داد: میانگین نمره معدل چهارسال اخیردردوتیپ شخصیتی B و A تفاوت معنی‌داری رانشان نداد($df = ۱$ ، $F = ۰/۳$) ولی میانگین معدل افرادی که اخیراً رویداداسترس‌زای زندگی راتجربه کرده بودند، به طورمعنی‌داری نسبت به افراد دیگر پائین تربود ($p<۰/۰۵$، $df = ۱$ ، $F = ۴۰/۴$). عدم تفاوت دوتیپ شخصیتی ازنظرمیانگین نمره معدل ، صرف نظرازتجربه یاعدم تجربه رویداد استرس‌زای زندگی درنظرگرفته شده است جدول شماره ۱ آنالیزواریانس میانگین نمره معدل باتیپ شخصیتی ورویداد استرس‌زا ونمودارشماره ۱ ارتباط میانگین

نمودار ۱- ارتباط نمره معدل با تیپ شخصیتی و رویداد استرس‌زا

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-16]

جدول ۲- آنالیز واریانس نمره اضطراب بک با تیپ شخصیتی و رویداد استرس‌زا

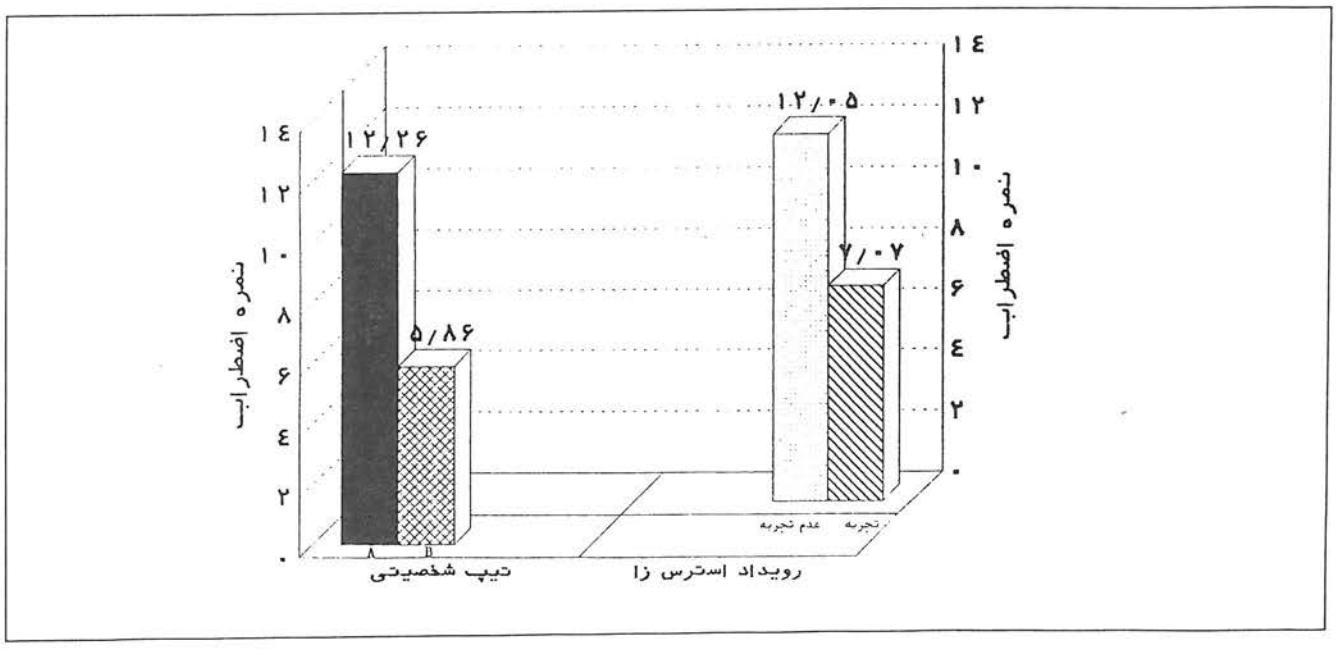
گروهها	نمره‌اضطراب بک	F	سطح‌معنی‌داری
تیپ شخصیتی A	۱۲/۲۶	۵۲/۶۳	<۰/۰۰۰۱
تیپ شخصیتی B	۵/۸۶		
تجربه ورویداداسترس زا	۱۲/۰۵	۲۹/۲۳	<۰/۰۰۰۱
عدم تجربه رویداداسترس زا	۷/۰۷		
تعامل تیپ شخصیتی وتجربه رویداداسترس زا	-	۰/۹۱	NS

نمره معدل باتیپ شخصیتی ورویداداسترس زای زندگی‌رانشان می دهند.

همچنین نتایج نشان دادکه نمره اضطراب افراد تیپ A درپرسشنامه اضطراب بک به طورمعنی داری بالاترازافرادتیپ‌شخصیتی B است($df=۱$،$p<۰/۰۰۰۱$، $F=۵۲/۶۳$) . درضمن افرادی که اخیراتجربه رویدادی استرس‌زا داشته‌اند نسبت به افراددیگربه طور معنی داری نمره اضطراب بیشتری رابدست آوردند($df=۱$, $p<۰/۰۰۰۱$, $F=۲۹/۲۳$) . امابین تیپ شخصیتی وتجربه رویداد استرس‌زای خارجی بانمره اضطراب بک تعامل معنی‌داری وجود نداشت . (جدول شماره ۲) نمودار شماره ۲ بیانگر ارتباط نمره اضطراب بک باتیپ شخصیتی و رویداد استرس‌زای زندگی می باشد.

بحث

۱ - بامروری برنتایج حاصله این گونه استنباط می‌شودکه فرضیه اول این پژوهش که هدف عمده تحقیق بود، تأیید نشده‌است . یعنی موفقیت تحصیلی در دوتیپ شخصیتی A و B ازنظرآماری تفاوت معنی‌داری رانشان نداد. هاکت وهمکاران نیزگزارش کردندکه نه تنهاعملکرد تیپ شخصیتی A بالاترازتیپ شخصیتی B نیست‌بلکه دربرخی مواردی پائین‌تر نیز هست.[۳] البته یافته‌های این پژوهش تنها قسمت اول

نمودار ۲- ارتباط نمره اضطراب بک با تیپ شخصیتی و رویداد استرس‌زا

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-16]

گزارش آنهاراتأیید می کند .

۲ – به نظرمی رسددرتأیید گزارشهای قبلی [۷ و ۶] تیپ شخصیتی A نسبت به تیپ شخصیتی B اضطراب بیشتری راتجربه می کندولی این امرتأثیری برموفقیت تحصیلی آنهاندارد.

بایدیادآورشدکه درپژوهش حاضرنقطه برشی برای جداکردن اضطراب مرضی ازاضطراب غیرمرضی درنظرگرفته نشده وتنهاتفاوت میزان نمره اضطراب دردوگروه موردارزیابی قرارگرفته است . چه بسا باجداکردن اضطراب مرضی ، تأثیرآن برموفقیت تحصیلی تعیین شود، که بررسی آن خودبه تحقیق جداگانه‌ای نیازدارد.

۳ – دراین تحقیق سومین فرضیه (تأثیر منفی رویداد استرس‌زای زندگی برموفقیت تحصیلی) نیزتایید شد. وهمان گونه که درتحقیقات قبلی نیز[۷] نشان داده شده است ، بین تغییرات زندگی وموفقیت تحصیلی کمتر، ارتباط مستقیم وجوددارد همچنین نتایج نشان دادندکه این تأثیر صرف نظرازتیپ شخصیتی افراد واقع می‌شود. البته لازم به یادآوری است که دراین پژوهش پرسش درباره رویداد استرس‌زا محدودبه زمان نزدیک به پرکردن پرسشنامه هاتوسط آزمودنی بوده‌است درحالی که میانگین معدلهای چهارسال اخیربه عنوان شاخص موفقیت تحصیلی درنظرگرفته شد. بنابراین درتوضیح ارتباط بدست آمده بین تجربه رویداداسترس‌زا وموفقیت تحصیلی کمتر، می توان استنباط کردکه یارویداداسترس‌زابه حدی برمعدل سال جاری آزمودنیها اثرمنفی گذارده که میانگین معدل چهارساله آنهارا بطورکلی پائین آورده‌است (متاسفانه این موردبدلیل اتمام پژوهش و عدم پیش بینی اولیه ، قابل ارزیابی نبوده‌است) ویافردی که رویداد استرس زای زندگی اخیررا گزارش‌داده‌است درمجموع به دلیل شرایط کلی زندگی خود (مانند مشکلات مالی ، دوری ازخانواده ، ...) حداقل درطول چهارسال اخیربیشتردرمعرض رویدادهای استرس‌زای مشابه بوده‌است .

برای ارزیابی این دو فرضیه‌بررسیهای بیشتری توصیه می‌شود.

نتیجه گیری

باتوجه به یافته های بدست آمده به نظرمی رسد بررسی ارتباط موفقیت باتیپ شخصیتی به بررسیها وپژوهشهای بیشتری نیازدارد. درصورت تأیید نتایج کنونی (البته بادرنظرگرفتن عوامل مداخله‌گری نظیراضطراب ورویدادهای استرس‌زا) می توان نتیجه گرفت که تمایل شدید تیپ A به موفقیت درعمل کمک چندانی به آنهانمی‌کند . بنابراین بکارگیری مداخلات درمانی برای تعدیل الگوی رفتاری تیپ A برای پیشگیری یاکنترل اضطراب ودیگرعوارض جسمانی وعواقب اجتماعی ناشی ازآن ضروری به نظرمی رسد، هرچند که دراین پژوهش مرضی بودن اضطراب درتیپ شخصیتی A بررسی نشد. که پیشنهادمی شوداین موضوع درپژوهشهای بعدی موردبررسی بیشتری قرارگیرد.

به نظرمی رسد برای دستیابی به نتایج قابل اطمینان‌تر می‌توان پژوهشهای دیگری بانمونه بیشترودرجمعیت های گوناگون انجام داد. یکی ازمحدودیت های این پژوهش هنجارنبودن ابزارهای بکاررفته برروی جمعیت ایرانی بطورکلی ونمونه موردبررسی کنونی بطوراخص بوده که مطمئناً هنجارکردن این ابزارهایاابزارهای مشابه دیگرمی تواندنتایج راقابل اطمینان‌تر کند. همچنین درنظرگرفتن شاخص های دیگرموفقیت (چه تحصیلی وچه غیرتحصیلی) می تواند به تعمیم بیشترنتایج کمک نماید.ازمحدودیتهای دیگراین پژوهش عدم درنظرگرفتن متغیرهای مداخله گردیگر مانندمشکلات مالی ، دوری ازخانوده وغیربومی بودن ، تاهل وغیره بوده است که امیداست درپژوهشهای بعدی موردبررسی قرارگیرد.

منابع

۱– مهاجر.م : تظاهرات بالینی روانشناختی درانفارکتوس میوکارد، دارو ودرمان ، شماره ۱۰۹، ۱۳۷۱ ، ص ۲۰–۱۲

2- Beck A.T. , Epstein N, et al : An inventoryerror measuring clinical anxiety , psychosomatic properties; Journal of Counseling Clinical Psychology; 56:6; 1988; PP: 893-897

3- Hackett T.P.,Rosenbaum J.F: Cardiovascular disease ; Comprehensive Text book of Psychiatry ;

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-16]

Kaplan H.I, Sadock B.Y; William & Wilkins ; 1989; PP:1192-1193

4- Helin P., Hanninen O.: Gender and personality effects on psychological activation an instructor candidates teaching test ; Journal of Psychophysiology; 2:1 ; 1988; PP:49-59.

5- Kaplan H.I: History of psychosomatic medicine ; Comprehensive Text book of Psychiatry;Kaplan & Sadock ; Baltimore ; William & Wilkins ; 1989; PP: 1157

6- Orpen.C: A personality as a moderator of the effects of role conflict,role ambiguity and role overload on individual strain ; Journal of Human Stress; 8:2;1989; PP:8-14

7- Powell T.J. , Enright S.J : Anxiety and Stress Management; London & Newyork; Routlege ; 1990.

8- Puddey I.B. , Jenner D.A. , et al : Alcohol consumption , age and personality characteristics as important determinants of within subjects variability in blood pressure ; Journal of Hypertension; 5(supplimentary): 1988; PP: 617-619

9- Tennant C.C. , Langeluddecke P.M: Psychological correlates of coronary heart disease; Psychological Medicine of London; 15:3;1985; PP: 581-588

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-16]

RELATIONSHIP BETWEEN TYPE A AND B PERSONALITY WITH ACADEMIC ACHIEVEMENT

K.Malakouti , M.D[*] *F.Norouzi*[**] *S.Tadayon, M.D*[***]

ABSTRACT

The primary aim of this study was to investigate the variance in academic achievement in two personality types, namely A and B. 100 medical students at internship level from Zahedan University of Medical Sciences were dissociated on the basis of type A and B by type A behavior questioner . In addition , intensity of anxiety and the experience of a recent stressful life events were assessed in each subject. Furthermore, relationship between personality type of subjects (considering intensity of anxiety and the experience of stressful life events) with the means of recent four years averages(as an academic achievement indicator) was investigated. Data analysis by ANOVA in a computerized program " SPSS " indicated:

1) There are no significant differences in academic achievement in two personality types A and B .

2) Type A personality subjects, report significantly greater anxiety than type B personality subjects.

3) The experience of a stressful life events has a significant relationship to lower academic achievement .

On the whole , results of this research , to some extent , are in accordance with other similar research.

Key words: **1) Tape A and B personality** **2) Social achievement** **3) Anxiety** **4) Stressful events**

* *Assistant Professor of Psychiatry, Iran University of Medical Sciences and Health services*

** *Clinical Psychologist(MS), Zahedan University of Medical Sciences and Health Services*

*** *General Practitioner , Zahedan University of Medical Sciences and Health Services*

[Downloaded from rjms.iums.ac.ir on 2026-11-16]